

IREMINTINYS

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SAJUNGOS LEIDINYS

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

Nr. 6(39)

1991 m. kovas

Atšventėme pirmąjį Nepriklausomybės sukaktį. Šventėme su pasidžiaivimu, kad ištvérėme pavasario blokadą, atskiratine prokomunistinės valstybės ir ašūliaištine prieš kruviną sausio agresiją. Šventėme su viltimi, kad įtvirtinsime Nepriklausomybę ir įžengsime į laisvųjų Europos valstybių šeimą.

Tautos ryžtas ir susitelkimas iki šiol žlugdė visus klastingojo agresoriaus mėginius iš naujo pavergti Nepriklausomybę paskelbusią Respubliką. Ugnimi spaudančios šarvuotos pabaisos ir sužvėréjė mankurtų būriai patyré visišką moralinį pralaimėjimą prieš beginklius didvyrius.

Ta juodą ir kruviną sausio naktį Vilniuje susidūrė dvi galybės, dvi karo strategijos. Iš vienos pusės - brutaliai imperinė smurto, teroro ir prievertos strategija, iš kitos - nepažystama ir nenugalima - dvasingumo, tiesos ir Tėvynės meilės strategija. Kristaus, Marijos ir Tėvynės skydais prisdengę Parlamento gynėjai tapo neįveikiamai uola okupantų tankų kolonoms ir iki dantų ginkluotiemis KGB žudikų daliuoniams. Kiekviena kova reikalauja aukų. Tačiau ant Laisvės aukuro pralietas didvyrių kraujas tik sustiprino kovotojų ryžtą ir atnėsė pergalę. Tokio triūkininkinio moralinio ir politinio pralaimėjimo nežino Raudonojo Velnio erijos istorija nuo pat kruvinojo dienų.

Garbingai apgynusi Nepriklausomybę, Lietuva dar kartą irodė pasauliui, pavergtomis imperijos tautoms, jog jis yra kovos už Laisvę ir Teisingumą

lyderis. Sausio dienomis aiškiau negubet kada supratome, jog pasaulio likimas sprendžiasi ne Maskvoje, ne Vašingtone ir ne Persų ilankoje, o Laisvės vėliavą iškelusiame Vilniuje. Supratome tai ne tik mes, bet ir Vakarų politikai, ir Rytų demokratijos lyderiai. Tomis sausio dienomis labiau nei bet kada pajutome ir tai, kad mes ne vieni. Kad paskui mus koja kojon žengia plačios demokratinio judėjimo gretos Rusijoje ir Ukrainoje, Kaukaze ir Makedonijoje. Kad mūsų kovą remia tik vakar išsivadavusios Rytų Europos šalys ir viso laisvojo pasaulio geros valios žmonės bei vyriausybės.

Mums, Laisvės kovos lyderiams, tenka ir didžiulė atsakomybė. Šiandien mes atsakome už pasaulio likimą. Neturime teisės padaryti klaidos ir žengti netikrą žingsnį. Jei suklysiame į pralaimėsime mes, pralaimės demokratinai Laisvės sąjūdžiai visose iš imperijos jungio besivaduojančiose tautose. O tai reiškia kruvinos karinės diktatiūros, teroro ir chaoso įsiviešpatavimą. Neapykantos apakinti bepročiai prie branduolinių raketų pulto gali reikštį katastrofą visam pasaullui. Be abejio, jei taip įvyktų, beprotišbės siautėjimas reikštų jos savižudybę. Tačiau kiek tai pareikalaudų aukų!

Šiandien didžiausią viltį teikia tai, kad bunda lietuvių pažadinta bekrastė, beteisė, ilgai miegojusi Rusija. Neregėtos milijoninės demonstracijos Lietuvai remti didžiuosiuose Rusijos miestuose, Boriso Jelcino ultimatumai Gorbačiovui ir partinei nomenklatūrai, politiniai streikuojančių angliakasių

reikalavimai akivaizdžiai rodo, kad šiandieninė Rusija nebenori vergauti ir pajuto sakū Laisvės skoni. Kremliaus valdovai nebegali užliūlioti paklusiu alkantu masių šviesios ateities pažadais. Žmonėms reikia duonos ir Laisvės. Jeigu Vakarų politikams užteks proto neremti agonijoje besibaškančio nukarsusio Kremliaus žvėries, demokratijos pergalė čia pat.

Ką remti Rusijoje, dar kartą pasauliui parodė Lietuva. Autofurgonų kolonus, vežančios lietuviškas dešras baudaujantiems Donbasio ir Kuzbaso streikininkams, tai dar viena moralinė mūsų pergalė. Paskutiniu kąsniu besidalijantys lietuvių ne lozungais, o darbais įrodo savo tikrai broliškų paramų rusams ir ukrainiečiams.

Nereikia naiviai tikėtis, kad patyrę triūkinančius pralaimėjimus Lietuvoje ir Persų ilankoje, vidau ir užsienio politikoje, Kremliaus valdovai sudės ginklus. Pavergtų milijonų krauju mintanti komunistinė nomenklatura puikiai žino, kad, netekus valdžios, ji neteks ir egzistencijos pagrindo. Todėl savo privilegijas ji gins iki galio, su užspėsto į kampą žvėries įniršiu, dantimis ir nagais, nesustodama prieš bet kokius nusikaltimus.

Šiandien valdančioji kompartijos-armijos-KGB ašis viliasi sustiprinti savo pozicijas Rusijoje, Ukrainoje ir musulmoniškoje Vidurinėje Azijoje "referendum" dėka. Pasirėmę tamši, užguiti masių politiniu aklumu ir demokratinių jėgų susiskaldymu, raudonieji vergvaldžiai tikisi laimeti pritarimą imperijos vienybei didžiojoje jos dalyje.

Mane penkiolikmetį ir mano pasiliogusių motiną 1948 m. nutrėmė į Krasnojarsko kraštą. Apgyvendino barake be grindų, vos vos plėštinėmis skiedromis dengtu stogu. Buvome susigrūdė žmogus prie žmogaus. O lietus diena iš dienos pliaupė ir pliaupė. Taip pradėjome gyventi, o tiksliau kovoti už būvių. Rankiniu būdu išsiplėvė lenta, apsilankė baraką. Už koki daiktą ar skarmalą išsikeitę bulvių puoda, nešdavomės pažiliugusiu taku per kalnus net po 30 kilometrų. Kas per žiemą likome gyvas, pavasarį, išrovę kelmus, krūmus, plikomis rankomis prasikapstėme po gabalėlių žemę, pasisodinome bulvių. O vėliau išsidirbome tiek žemės, kad laikėme ir vištas, ir kiaules, net karves. Vietiniai gyventojai mums pavydėjo.

Ne todėl rašau, kad eilinių kartų norėčiau papasakoti, kaip mums, tremtiniam, buvo sunku, o rašau tiems, kurie neįsivaizduoja tolesnio gyvenimo be sovietų grūdų, kombikormo. Tiems, kurie bijo net ir mažiausiai sunkumų, kurie už kanistrą benzino ar geresnį skarmalą pasiruoše atsisakyti nepriklausomybės. Netiesa, kad Lietuvos žemė mūsų neišmaittins ir neaprengs. Kitas dalykas, kad yra norinčių prabangiai gyventi, bet nenorinčių dirbtai.

Tai jiems neabejotinai pavyks. Jie juk niekuo nerizikuja. Per septynis vergijos dešimtmiečius totalinis "balsavimo" rezultatu klastojimas tapo tokiu įprastu "normaliu" reiškiniu.

Lietuva, pareiškusi savo valią vasario 9-ąją, šiame iš anksto surežis suotame Kremliaus spektaklyje nedalyvauja. Tačiau sovietų spec. tarnybos, įkūrusios "balsavimo" punktus kariuose daliniuose, pasirūpino, kad urnos nebūtų tuščios. I jas glėbiais metė biuletenius ne tik jedinstvininkai ir panašaus plauko KGB agentai, bet ir į Lietuvą atvežti dideli papildomi okupacines kariaušos kontingentai.

Po "referendumo" kova pasiekė galutinę fazę. Pasirėmė tariamu daugumos pritarimu ir tuo tarsi įteisinė priavartą, Kremliaus valdovai pabandyti primesti savo valią demokratiniams Rusijos sluoksniams ir Nepriklausomybę paskelbusiomis respublikomis. Nuo šios kovos baigties visiems visų mūsų likimams. Svarbiausios lemiamos kovos batalijos įsiliepsnos Maskvoje ir Lietuvoje. Imperijos sostinėje, šiame kontrastu ir paradoxu Babilone, žūtbūtinai grumsis imperinio prievaratos aparato remiama komunistinė klika ir plačiai visuomenės palaikomas demokratinės Rusijos elitas.

Po sausio 13-osios žudynių ir vasario 9-osios plebiscito Lietuvą vis plačiau remia pasaulio tautos ir vyriausybės. Todėl vargu ar okupantai ryšis dar kartą panaudoti Vilniuje atvirą karinį terorą. Greičiau galima tikėtis, jog jie veiks pagal dešimtmiečias KGB tarnybų tobulintas ardomujų veiksmų programas. Pasirėmę "referendum" rezultatais, imperinės vienybės saugotojai gaus tariamai logišką pagrindą diversijoms bei provokacijoms. Gali būti inscenuoti jedinstvininkų ar kariškių užpuolimai, galbūt net "nacionalistų" teroro aktai, nepatenkintų "separatistine" Landsbergio politika demonstracijos, streikai kai kuriose nelietuviškose gamyklose ar transporto linijose.

Vietinių kolaborantų gretos šiandien labai prarejė, vieni jie nenuveiktu nieko reikšmingo. Todėl gali būti misiškai panaudojami perrengti kareivai. Pretekstu antvyriausybiniams provokacijoms gali būti neišvengiamas kainų pakėlimas. Visais šiais atvejais imperinė melo ir dezinformacijos mašina dar kartą pakels

Tai mūsų laikų parazitai, įvairaus plauko spekuliantai, vagys ir sukčiai. Dar dideli darbo rezervai ir įmonės, įstaigose. Reikia stiprinti darbo drausmę, taupytį žaliavas. Kiek mėtosi metalo, nesumontuotų įrenginių. Skaudu žiūrėti. O kiek miškuose pūvančios medienos! Ojukiekvienna lenta brangi besikuriančiam ūkininkui.

Sąžiningu darbu remkime savo Tautos teisėtai išrinktą Vyriausybę, kuo galime padėkime jai - tik taip išsikovosime visišką nepriklausomybę.

Antanas PETRAUSKAS
Šiauliai

Jurgis OKSAS

Prisikėlimas

demagoginį klyksmą dėl tariamai Lietuojų persekiomam svetimtaučių ir skriaudžiamų kariškių. Po to gali būti bandoma užgrobtai Parlamentą ir paražiuoti Vyriausybės veiklą.

Pirmasis bandymas įsiveržti į Parlamento rūmus ir nuversti valdžią sausio 8-ąją buvo blogai organizuotas. Todėl turėtų būti padarytos išvados. Perrenkti KGB banditai, bijodami save demaskuoti, į priekines eiles tada išstumė ašikai nepakankamai fiziškai parengtus Vilniaus gamyklių jedinstvininkus. Šie, susidūrę su vandens čiurkšlėmis bei kovos menuis įvaldžiusias Parlamento gynėjais, pakriko ir bėgdami pro išlaužtas duris išstumė besiveržiančius kagebistus.

Naujų bandymų turėtų vykdyti civiliai perrenkti KGB specjalinių smogikai, puolantys netikėtai ir didelėmis jėgomis. Sturmio metu gali būti panaudotos cheminės medžiagos ir kiti ginklai.

Tačiau tokio scenarijaus tikimybę gerokai mažina visuotinis pasaulio dėmesys Lietuvai, nesibaigiančios užsienio parlamentarų kelionės į Vilnių, numatomas prezidento Bušo vizitas Maskvoje ir vis greičiau į bedugnę dardančios sovietų ekonomikos vežėčios.

Be to, Kremliaus valdovai įsitikino, kad lietuvių moka gintis. Kad bet kuris naujas agresijos aktas pavirsta triūkinančiu agresoriaus pralaimėjimu. Jie puikiai supranta, kad, įvedus aktyvios okupacijos režimą, pavyrus pilietinės tautos pasipriešinimą supralyžiuos okupantų veiksmus. Kad nebéra jėgos, galinčios grąžinti Lietuvą į vergovę prieš Kovo 11-ąją.

Ilgą, kruviną ir sunski bolševizmo žemiai baigėsi. Raudonojo Slibino aukų kapinynuose, bekrasčiuose griūvančios imperijos plotuose pražydo pirmosios vilties žibuoklės. Atėjo ilgai lauktas, kančios nuskaidrintas Laisvės pavašaris. Veltui besistengtų juodieji žemos varnai sugražinti Lietuvą į stalinišmo speigus. Nepriklausomybės saulė su tirpdyti paskutinį okupacijos sniega. Po šalnų ir darganų mūsų Tėvynėi neišvengiamai nušvis trispalvė Priskėlimo aušra. Apie tai mums netrukus skelbs džiaugsmingi Velykų varpai.

1991 03 17

MUMS RASO

Nebijokime sunkumų

Nuo keturiolikos metų buvau kalinys. O nuo penkiolikos metų - tremtinys. Vienuoliaka metų išbuvau Krasnojarsko krašte, Mansko rajone, Badežisko "Liespromchoze", Kiedrovėlage.

Labai laukiamas mūsų namuose "Tremtinys". Jį skaitome nuo pirmųjų eilučių iki paskutinių. Tai išsakytas mūsų iškankintų širdžių balsas.

Norėčiau, kad išgirstų mano žodį, kurie bijo nepriklausomybės.

Mane penkiolikmetį ir mano pasiliogusių motiną 1948 m. nutrėmė į Krasnojarsko kraštą. Apgyvendino barake be grindų, vos vos plėštinėmis skiedromis dengtu stogu. Buvome susigrūdė žmogus prie žmogaus. O lietus diena iš dienos pliaupė ir pliaupė. Taip pradėjome gyventi, o tiksliau kovoti už būvių. Rankiniu būdu išsiplėvė lenta, apsilankė baraką. Už koki daiktą ar skarmalą išsikeitę bulvių puoda, nešdavomės pažiliugusiu taku per kalnus net po 30 kilometrų. Kas per žiemą likome gyvas, pavasarį, išrovę kelmus, krūmus, plikomis rankomis prasikapstėme po gabalėlių žemę, pasisodinome bulvių. O vėliau išsidirbome tiek žemės, kad laikėme ir vištas, ir kiaules, net karves. Vietiniai gyventojai mums pavydėjo.

Ne todėl rašau, kad eilinių kartų norėčiau papasakoti, kaip mums, tremtiniam, buvo sunku, o rašau tiems, kurie neįsivaizduoja tolesnio gyvenimo be sovietų grūdų, kombikormo. Tiems, kurie bijo net ir mažiausiai sunkumų, kurie už kanistrą benzino ar geresnį skarmalą pasiruoše atsisakyti nepriklausomybės. Netiesa, kad Lietuvos žemė mūsų neišmaittins ir neaprengs. Kitas dalykas, kad yra norinčių prabangiai gyventi, bet nenorinčių dirbtai.

Nepriklausomybės fondai

Vasario mén. Kazlų Rūdos Sajūdis, LKD, Šaulių ir Politkalinių bei tremtiniių sąjungos pervedė Lietuvos Nepriklausomybės gynimo fondui 8000 rb. Lėšas suaukojo visi Kazlų Rūdos žmonės. Ypač aktyviai aukas padėjo rinkti buv. mokytojas Miknevičius, Blažaitienė (LKD), mokyk. Lelešius, Štreimikienė (Politkalinių tremtiniių sąjunga), Lapenis (Šaulių sąjunga).

Jerónimas ČIBIRKA

1991 m. kovas

TREMTINYS

2

Rezistencija Pietų Žemaitijoje

(Tėsinys. Pradžia Nr.5)

Ypatingą vietą rezistencijos kovose reikia pripažinti Lietuvos Laisvės Armijai.

LLA kovotojų priesaika: "Stodamas į Lietuvos Laisvės Armiją, Dievo ir visų kritusių už Lietuvos laisvę vardu prisiekiu šventai vykdyti ir saugoti man patiketą paslapčią. Gerai žinau, kad man gresia mirtis, jeigu sėmoningai neįvykdysiu savo pareigos. Teipadeda man Dievas teseti savo pažadą."

Net ir po 1948 metų, kai buvo perorganizuotas rezistencijos sąjūdis, daug Pietų Žemaitijos partizanų laikė save LLA nariais.

Michailas Goliakevičius savo dokumentinėje apybraižoje "Pakėlės kardą" (V., 1984) bando diskredituoti LLA ir stengiasi irodyti, kad ši organizacija bendradarbiavo su hitlerine karine žvalgyba. Tačiau argumentacija yra gana naivi. Remiamasi tik teiginiais, kad LLA nariai "mokėsi" Vokietijoje, dalis jų buvo parašiutininkai, bet nėra tikrų dokumentų, kurie rodytų juos talkininkavus hitlerininkams arba gavus kokį nors atyginių. Tačiau vėliau jau ir komunistiniai laikraščiai (V. Radaičio straipsnis "Istorija be variantų", "Tiesa", 1989, Nr.164) pripažinta, kad LLA kovinėje programoje yra daug teigiamų punktų, kurie Lietuvos neprilausomybės priešais laiko ne tik sovietui, bet ir vokiečių okupantui.

Suimtas LLA štabo narys A. Kubilius 1945 05 3 parodymuose mini, kad Tauragės "Vanagu" būrio bazė buvo Švėkšnos valsčiuje.

LLA vadovas Kazys Veverskis buvo kilęs iš Veliuonos valsčiaus, Kalvių kaimo. Besitraukiant vokiečiams, čia persikelė ir organizacijos vadovai, kur galvojo paslepsti savo archyvus.

Tų pačių metų pabaigoje K. Veverskis žuvo prie Raudondvario. Vadovavimą perėmė A. Eidimantas ir A. Karalius. Juos 1945 m. pavasarį suėmė ir sušaudė.

Tačiau neteisingai kai kurie istorikai teigia, kad partizaninė veikla

galutinai buvo likviduota 1952 metais. Kai kurie partizanai išsilaike dar ištisą dešimtmjetį.

Tauragiškis Aleksandras Morozovas viename savo straipsnyje ("Kraštotyra", 1967, p. 43) tarp kitų, beslapstančiuju Birbiliskės miškuose prie Gaurės 1944 m. rudenį, mini ir pagyvenusį (gim. 1904 m. Tauragės apskr. Purviškių kaime) partizaną Antaną Mocką.

Kitas šaltinis (R. Čepas (sud.) "Archyviniai dokumentų IX rinkinys", Vilnius, 1968, p. 26) mini, kad tas pats Antanas Mockus (tuomet jau 50-metis) buvo sulaiytas 1954 metais Mickinės miške, Tauragės raj. Kartu buvo sulaiytas kitas jaunesnis (30 metų) partizanas Jonas Jokubauskas iš Zuikiškių kaimo. Ten pat nurodoma, kad Tauragės raj. tuo metu veikė keiliai negausios partizanų grupės.

Paskutinieji "Kęstučio" apygardos partizanai Petras Oželis ir Feliksas Urbonas, išbuvę pogrindyme daugiau kaip 10 metų, žuvo mūšyje su čekistais 1959 metų gegužės 4 dieną Kvėdarnos apylinkės Buišių kaime ("Tremtinys", 1990, Nr.4).

Partizanų gretose veikė nemažai provokatorių, išslavikų. "Kęstučio" apygardos leidinys "Laisvės varpas" 1947 10 01 perspėjo gyventojus apie padažnėjusias KGB provokacijas.

Neseniai Tauragės raj. laikraštyje "Mūsų žinios" (1990, Nr.2 (16) J. Aputis (kilęs iš Pagrmančio) rašo, kad 1949 metais Tauragės rajone veikė provokatorių (apie 30 vyrių) būrys. Jis buvo gerai ginkluotas, o kai kurie jo nariai po civiliais drabužiais buvo apsirengę neprilausomos Lietuvos karių uniformomis. Būryje tik vienas kitas kalbėjo lietuviškai. Įtariamiems žmonėms jie duodavo klaidinančias "partizanų" užduotis, o paskui juos suimdavo. Taip J. Aputis pateko į garsiąją Tauragės "Šubartinę", buvo kanakinamas ir be teismo ištremtas į Baškiriją.

Tokie provokatorių būriai, prisdengę partizanų vardu, degindavo valstiečių sodybas, vykdavo nekaltų žmonių žudynes Jurbarko - Raudonės ruože - Burbinės miške, Vozbutų kaimo.

Per pusmetį Seredžiaus apylinkėje buvo nužudyti 43 nekalti žmonės. KGB darbuotojai įvairiausiomis priešmonėmis stengėsi išgauti iš tardomųjų jiems palankių žinių.

Raseinių rajono laikraštyje "Dubyasa" straipsnyje "Gyvenimas baimėje" (1989-1990 m.) pasakojama, kokiai būdais iš buvusio partizano Vytauto Sviilo buvo stengiamasi išgauti teigimą, kad hitlerinės okupacijos metu veikusios lietuvių pogrindžio organizacijos buvo vokiečių inspiruojamos ir išlaikomos, o pogrindžio laikraštis "Laisvė" savo straipsnius buvo nukreipę tik prieš "tarybų valdžią". Tačiau V. Svilui pavyko irodyti, kad tuo metu pogrindžio spaudoje kaip tik buvo demaskuojamas fašizmas, o pats V. Svilas buvo gestapo persekiojamas.

Nepaisant to, V. Svilui buvo skirta dvidešimt metų Vorkutos anglų kasykllose. Tačiau 1967 metais jam pavyko persikelti į Vokietiją ir ten dirbtį liečiui Vasario 16 gimnazijos mokytoju. Tada Lietuvos spaudoje buvo išspausdintas V. Svilą šmeižiantis straipsnis. O po to, kai jis 1986 metais su savo mokiniais dalyvavo protesto demonstracijoje Vienoje Europos sau-gumo ir bendradarbiavimo konferencijos metu, Centrinė televizija savo filme apie Sajūdį V. Svilą pavadino užsienio žvalgybos šnipu ir diversantu.

Panaši ir Eržvilko gimnazijos mokytojo Vytauto Steponaičio istorija. Jis buvo suimtas 1944 metais ir apkaltintas ryšiais su užsieniu bei priklausymu LLA organizacijai. Vokiečių okupacijos metais V. Steponaitis, kurį laiką dirbtę mokytoju, buvo išvykęs į Vieną - pasitobulinti anglų kalbą. Paskutiniaiš mėnesiai prieš antrąjį sovietų okupaciją jis grįžo į Lietuvą. Tuo metu veikusios prieš vokiečius LLA organizacijos pavedimu iš vokiečių kariuomenės štabo jis pagrobė automobilį su radijo siūstuvu. Už tai jis ir jo artimuosis persekiojo gestapas.

Tačiau V. Steponaitį suėmę enkavedistai nepripažino tai lengvinančiomis aplinkybėmis. Jis tardė kovos su "banditais" skyriaus majoras Sokołovas ir papulkininkis Burlickis pava-dino iš vokiečių rezidentūrą. Ovokiečių karinės mašinos pagrobimą "laikė" maskuote tolimesnei veiklai prieš sovietų valdžią. V. Steponaitis buvo ištremtas - statė Pečioros-Vorkutos geležinkelį. 1943 metais paleistas ir KGB sekamas. Kai V. Steponaičiui pavyko grįžti ir įsidarbinti gimnazijos mokytoju, o vėliau ir dėstytoju Kuno kultūros institute bei vyr. moksliiniu bendradarbiu Mokyklų moksliiniame tyrimo institute, KGB sukruto - V. Steponaičio "karjera" pasiekė jiems nepageidaujamą pobūdį. Pries V. Steponaitį prasidėjo demaskavimo ir šmeižto kampanija. Respublikos spaudoje, per "Žinijos" lektorius ir per radiją 1963 m. birželio mén. "Tiesoje" ir "Šuotoje" pasirodė straipsniai prieš V. Steponaitį. Jam teko palikti Lietuvos Respubliką ir kurį laiką dirbtį fizinių darbų Rusijoje, Vladimiro srityje. Pastaruoju metu V. Steponaitis - pensininkas, gyvena Kaune.

KGB nesigailėjo net ir tu, kurių gimines vokiečiai šaudė. Taip atsitiko ir su Eržvilko gimnazijos direktoriumi Vincu Ulevičiumi (Stasiu Jermala), kuris 1941 metais, būdamas Lygumų pradinės mokyklos vedėju, užstojo tuo vokiečių vedamą sušaudyti komjaunuolių grupę ir taip juos išgelbėjo nuo mirties. V. Ulevičių sušaudė enkavedistai 1949 m. spalio mén. Eimonute prie Eržvilkos.

Atskirai reikėtų paminėti Pietų Žemaitijos suimtų rezistentų tardymo ir naikinimo vietą - kakėjimą Tauragėje, vadintinama "Šubartine". Jau nuo 1944 metų žiemos čia, šešiose kamerose, nuolatos būdavo nuo 60 iki 100 kalinių. Iš pirmųjų kalinių čia buvo mokytojai Antanas Giedraitis (žuvęs Igarkoje tremtyje), Vytautas Steponaitis, J. Striaukas, P. Ruibys, inžinierai K. Garailevičius ir Liudas Dženkaitis (jo brolis Jonas žuvo per 1941 m. sukilimą Kaune, gindamas Aleksoto tištą), gydytojas Gergelis, parašiutininkas Vytautas Svilas, paprasti valstiečiai Bambalas, Kurlinkus, Norkus, Okas, Albrechtas, Mančinskas, Berneckas.

Kalėjimo kieme, prie išvietės, budeliai užkasdavo nukankintus rezistentijos dalyvius. Dabar jų priskaičiuojama apie 20 vyrių ir viena mergaitė. O kiek šimtų čia guli neatpažintų - nežinoma. Amžinojo poilsio vietą čia rado ir "Kęstučio" apygardos vadasis J. Kasperavičius ir A. Biliūnas, atvežti iš bunkerio, kur jie buvo susisprogdinę suėmimo metu.

Čia buvo "filtruojami" ir "amnes-tijomis" patikėjė partizanai. Vieną tokį

Nuotraukoje: V. Mišeikis, V. Ivanauskas, A. Liesis, A. Seneckis, J. Palionas

ivykį apraše G. Katinas savo straipsnyje "Šubartinės Golgota" (Tauragės raj. laikraštis "Mūsų žinios", 1990, Nr. 1 (15)).

1984 04 19 atėjo į Tauragę "užsi-registruoti" B. Janavičiutė. Ją suėmė ir žiauriai tardė naktimis, mušė gumine žarna, spardė, rovė nuo galvos plaukus. Kartu buvo Teofilė Jonikaitė, Ona Merkelytė, Pranutė Skyriutė, Petrus Norkutė. Daugelis tardytojų begediškai tyčiojosi iš suimtų mervinų. Po tardymu vietoj amnestijos B. Janavičiutę ištremė į Sibirą.

KGB viršinknu tuo metu Tauragėje buvo papulkininkis Lapinas. Jis megdadovėliau kartoti N.S. Chruščiovo atsiminimose ("Ogoniok", 1990, Nr. 9) pasakytus žodžius apie čekistus: "Tardymas mūsų istagose - tai menas. Jis tardomajai priveda iki tokios padėties, kad mirtis jam atrodo kaip išganymas".

Tauragės apskritijų raudonoji armija galutinai užėmė 1944 metų spalio 10 dieną. Tuoj pat čia buvo atsiusta dirbtį keletas garsių to meto LKP (b) Centro Komiteto darbuotojų - P. Murauskas, A. Barkauskas (sekretoriai Tauragėje), Folkmanas, V. Staneika, Leokadija Diržinskaite (Batakuose).

Gaurės, Batakuų valsčiuose tų pačių metų rudenį J. Strainui, Antanui Jonikui ir Antanui Mockui pavyko suburti gausius jaunimo būrius. Didžiuliai mišku masyvai - buvo geros sąlygos partizaninei veiklai.

Čia veikė "Rolando" ir "Eimūčio" būriai, kurie išsilaike Purviškių miške iki 1954 m.

Partizanai turėdavo savo ryšininkų net valstiečių darbuotojų tarpe. 1945 m. tokie buvo Gaurės valsč. sekretorius Vladas Jonča, stribas Juozas Dailidaitis, kurie vieno Gaurės užpuolimo metu pasitraukė į mišką su partizanais.

Kovai su partizanais imta kurti "liaudies gynėjai" (stribų) būrius. Pirmeji "liaudies gynėjai" būriai Tauragės apskritijoje 1944-1946 metais buvo nežmonūs - valstiečių jų būdavo apie 10-20 vyrių. Tai daugiausia prieškarinių partinių darbuotojų sūnūs komjaunuoliai. Jie vaikščiodavo po kaimus be uniformų, menkai ginkluoti ir alkani, paniurė ir pilti. Iš ükininkų reikalaujavo maisto ir drabužių. Tokie stribai buvo aktyvūs čekistų kariuomenės talkininkai ir žiauriai elgdavosi su pagautais partizanais, nežmoniškai tyčiodavosi net iš žuvusių lavonų.

Tačiau į kiekvieną būrį partizanai buvo infiltravę po 1-2 savus žmones, kurie pranešdavo NKVD planuojančias operacijas, nurodydavo, išdavikus ir padėdavo suimtiesiems.

Gal didžiausia partizanų operacija, kurią išvykdyti padėjo stribai agentai, buvo 1946 metų birželio 13 diena, kai iš Tauragės "Šubartinės" pavyko išlaisvinti 22 rezistentijos dalyvius. Tarp jų buvo mokytojai Petras Ruibys ir Venckus, Eržvilko vargonininkas Žižkus, partizanai Jeronimas Budreika, Šalčius, Šabaniauskas, Juozas Naudė-Vaišnoras, Leonas Plenaitis, Vaidys Augustinavičius ir Viktorija Augustinavičiutė.

Tačiau laisve je neuigai testuotina iš kai kurie metais bevečiai žuvo.

Kitą partizanų žygį išvaduojo savo kovos draugus Albiną Norkutę ir Leoną Ivanauską iš Batakuų kalėjimo padėjo atlikti stribas Laugalys. 1947 metų vėlyvo rudens naktį Stasio Plie-naičio-Voldemaro vadovaujamas "Ge-gužiukų" būrys tada atliko drąsų, beveik ižūlų būstinės puolimą, nors netoliiese buvo 200 rusų garnizonu karių.

L. Ivanauskas netrukus žuvo, o A. Norkutė dalyvavo pogrindžio veikloje dar trejus metus. 1949 metais ją suėmė ir po žiauriai tardymu "Šubartineje" išvežė į Irkutsko lagerius, kur jis išbuvo iki 1956 metų. Dabar gyvena Kaune.

Partizanų būrio vado Stasio Plie-naičio liudijimu daug padėjo partizanams Eržvilko stribai Balys Miševičius, broliai Januškos, Simas ir Vincas Butkai, Br. Jukna. Jie visi vėliau prisijungė prie partizanų. Kaip rašo partizanas Mikutis, 1944 m. Kalėdų naktį, Eržvilko stribams padedant, norėdami išvadoti iš miestelio daboklės kalinius, buvo susirinkę 120 partizanų (vadas Bitinas). ("Žaltvyks-lė", 1990, Nr. 4.) Tačiau per savo partikimus stribus sužinoję, kad miestelyje yra dvigubai daugiau ginkluotų enkavedistų, nuo žygio atsisakė.

"Liaudies gynėjai" - stribai lietuvių tautos istorijoje išraše daug kliaukų puslapių. Tarp stribų buvo net ir lietuviškų "pavlikų morozovų" (Petras Nognius iš Kvėdarnos), kurie talkininkavo išvežant į Sibirą savo brolius, tėvus.

Lengva jiems buvo tyčiotis iš žuvusių ir miestelio aikštėse suguldystų partizanų lavonų, kai už jų pečių stovėjo čekistų ir pasieniečių divizijos.

Paskutiniai "Kęstučio" apygardos partizanai žuvo 1959 m. Iš viso žuvusių Lietuvoje partizanų priskaičiuojama iki 30 tūkstančių. Bet ir vėliau rezistencinė kova tęsėsi. Giliai žmonių širdyse ruseno laisvės ir išsivadavimo liepsnelės, o ant partizanų kapų naktimis pleveno vilties žaltvyksles. Rezistencija tapo lietuvių tau-tos žygarbiu.

Pašaltuonio kapinėse yra paminklas žuvusių partizanui, buvusių neprilausomos Lietuvos puskarininkui Kleopui Ambrozaiciui. Jame gruobia meistro ranka įrežti žodžiai: "Prai-evi, atsigréžk ir įsiklausyk, ar nerauda Lietuva".

Beje, žuvusių vardus šiandien jamžiname tiktais Tremtinių sajungos ar žuvusių artimųjų pastangomis. Miestų, rajonų savivaldybės kol kas lieka nuošalyje. Tik Jurbarkas parodė gražų pavyzdį - viena miesto gatvė pavadinta buvusio gimnazijos mokytojo, aktyvaus rezistento, iškalėjusio 35 metus lageriuose - Petro Paulaičio vardu. Reikėtų apie tai pagalvoti ir kitiems.

Steponas VYGANDAS

Redakcijos prieras. Jei kas galite straipsnį papildyti, patikslinti ar pateikti svarbesnių duomenų bei faktų apie Pietų Žemaitijos rezistenciją, prašome rašyti redakcijai arba skambinti autorui tel. 20

1991 m. kovas

TREMTINYS

3

Keliai atgal

Komisijos iš Maskvos pradėjo peržiūrėti bylas. Tokie gandai pasiekė ir Taišeto ozioragą 024 koloną (vėliau 240-a). 1956 m. gegužės mén. į ligoninę pakvietė apie 80 politkalinių. Cia buvau ir aš, dirbęs felceriu. Prie vartų surikiavo, po penkis suskaičiavo ir su sargyba nuvežė į lagerio viršininkų klubą. Perskaitytė išvadas. Mokytojui Juškai iš Žemaitijos palikodar keturis mėnesius lagerio. Dainotui Habdangui iš Skaudvilių, Stasiui Janauskui iš Kurklių, senukui Kaziniūnu nuo Biržų, dzükui, buvusiam pasienio policininkui Plytnikui, Janauskui nuo Rietavo, man ir dar keliems lietuviams bausmės

laikas pasibaigė.

Žengtelė iš kolonos kirpėjas voketis Schneider ir, pasikėlęs marškiniais, rodo išsišokusius šonkaulius. "Jūs manęs nepaleidžiate, - skundžiasi jis, - o man gyventi beliko tik 4 mėnesiai", - mat komisija pranešė, kad Schneideriui paliekiams dar 4 mėnesiai bausmės.

Anksti ryta prie "vachtos" mūsų paskutinis patikrinimas. Čia išleidžiamas išbūta laiką. Už vartų manęs laukė Povilas Svelnys, su kuriuo buvome susidraugavę 02 ligoninėje ir 240 kolonoje.

Lietuviai susispiecėme drauge: D.Habdangas, S.Janauskas, Plytnikas,

Prie šv. Velykų stalo. Taišetas, 1955 m.

Augau gražiame Lukošaičių kaime (Šiaulių raj., Gruzdžių valsč.). 1948 m. gegužės 21 d. mudvi su sesute grįzome palydėjusios draugę. Taip tylu, gražu. Visai nenujaučiau, kad šis vakaras mums paskutinis tėviškėje. Gegužės 22 d. ryta mūsų sodybā jau supo apie 30 ginkluotų vyrų. Nuo 1945 metų, kai nušovė broli, mes nieko daugiau ir negirdėjome, kaip grasinimus išežti į Sibirą, sušaudyti. Dažnai, prirémė prie sienos, ir apdaudžiavo. Ir štai - baisus beldimas į duris. Išveržia "liaudies gynėjai" - Sautuvas vos ne žeme velkasi, iš nosies varva... Bijau pasikelti iš lovos, nes po pagalve partizanų dainų sąsiuvinis. Jis ten ir liko. Perskaite įsakymą, padarė kratą. Padėjo darbuoti stribai, ypač pasižymėjo Leonas Raubickas. Jis neleido man pasiūti siuvamos mašinos, nors pas jo žmoną aš mokiausiu siuti. Mano nauja mašina ir liko jiems. Ir daug kas liko - stribams ir artimiausiemis kaimynams. Važiuojant išgirdau: "Dar vieną gyvačių lizdą sunaikinome".

Taip mus nuvežė į Gruzdžius.

Kaspinėliai

Dideleje daržinėje už miestelio jau radome daug likimo draugų. Paskui visus išvežė į Meškuičių geležinkelio stotį ir... į prekinius vagonus.

Mūsų ešelonas buvo iš 62 vagonų, ir visi pilni. Važiavome užraktinti, nėkas nedavė net vandens, o buvo juk ir mažų vaikų... Ir taip 18 parų. Birželio 9 d. pasiekėme Buriat-Mongolią. Ir prasidėjo mūsų vragai Užbaikalės miškų pramonėje. Dirbome miškuose. Žmonės, ypač vaikai, krito kaip musės. Vos po 15 dienų mirė mūsų mamytė.

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

Pakeliui buvo paimta Juozo Vaičiulio šeima, pats šeimininkas įneštas su visais patalais, nes jau buvo visiškai silpnas. Paskui dar prisidėjo Būdu Šeima ir Banzai (du senukai).

1991 m. kovas

TREMTINYS

4

Už Europos ekonominį savarankiškumą

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajunga yra Šilero instituto garbės narė. Tai tarptautinė organizacija (centras Vysbadene), kurianti ekonominį laisvos Europos modelį, besidominti Baltijos valstybėmis, kaip laisvosios Europos dalimi.

Kovo 1-3 d. Šilero instituto kveitimu jaime svečiavosi Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos pirminkas Antanas Lukša ir tarybos narys akademikas Alfredas Smailys. Jie lankėsi instituto centre Vysbadene, dalyvavo Berlyne įvykusioje konferencijoje "Laisvosios Europos keliai - taikai ekonominė plėtotė".

Atstovai iš Lietuvos padarė pranešimus apie padėtį Lietuvoje, papaskojo apie tautos rezistencines kovas, politinių kalinių ir tremtinių sajungos veiklą.

Berlyno konferencijos kreipimasis į Europos valstybes

Kovo 1-3 d. Berlyne, Šilero institute, įvyko konferencija "Laisvosios Europos keliai - taikai ekonominė plėtotė". Joje dalyvavo daugiau kaip 100 ekonomistų iš Vokietijos, Vengrijos, Cekijos ir Slovakijos, Lenkijos, Lietuvos, Latvijos, Rusijos, Arménijos, Bulgarijos, be to, iš Švedijos, Danijos, Prancūzijos, Italijos ir JAV. Konferencijoje buvo priimtas kreipimasis į Europos vyriausybes.

Vos tik pradėjusi išsikovoti laisvę, Europa susidūrė su naujausis sunkumais. Karą Persų įlankoje, nusinešusi šimtus tūkstančių gyvybių. Maskva panaudojo naujai represinei politikai Baltijos šalyse.

Persų įlankos karas pareikalavo milžiniškų lėšų, kurios būtų buvusios labai reikalingos Rytų Europos šalims atkurti.

Žlugus komunistinei planinei ekonomikai Rytų Europos šalyse, liberalus kapitalizmas stengėsi padėti Rytų Europai ir buvusiai VDR. Tačiau tai nieko gero nedavė - visiškai buvo nualinta ekonomika, nesukurta naujų produktyvių firmų.

Žlunganti besivystančių šalių ekonomika ir angliskai kalbančių šalių problemos rodo, kad Adomo Smito, kaip ir Karlo Markso sistema, nuskurdusios Rytų Europos išgelbėti negali.

Europai reikia "Bendrojo plano", kuris numatytu ne tik ekonomikos atkūrimo užduotis, bet ir turėtų įtakos viso pasaulio taikai. Toks planas yra Lyndon LaRouche pasiūlyta "Produktivaus trikampio" programa, kurioje numatoma pertvarkyti visas Europos infrastruktūrą įtraukiant ir Tarybų Sajungos teritoriją.

Mes kveičiame Rytų ir Vakarų Europos šalių vyriausybes "Produktivaus trikampio" programą panaudoti kaip pagrindą savo politikai. Kad tikslai būtų visiškai aiškūs, reikėtų įvykdysti šias priemones:

1. Nutiesti 12 000 kilometrų geležinkelio linijų kroviniams ir keleiviams transportuoti Europoje. Iprastas greitaeigiai traukiniai linijas reikėtų jungti su naujausios magnetinių pagalvių technologijos linijomis nuo Atlanto iki Tarybų Sajungos.

2. Baigti įrengti Europos vandens

kelius, pirmiausia baigiant Main-Danubio kanalo statybą.

3. Technologiškai pasenusias ir aplinką teršančias Rytų Europos ir buvusios VDR AE konstrukcijas pakeisti saugiais ir patikrintais branduoliniais reaktoriais.

4. Darbuotojų skaičiu mokslinio tyrimo ir ekonominės plėtotės srityje padidinti taip, kad jie sudarytų apie 5 procentus visų dirbančių. Daugiausia dėmesio skirti dirbantiems lazerių ir dalelių spinduliuavimo, aukštos temperatūros lydymo procesų, medžiagų tyrimo (superlaidinių ir t.t.), optines biofizikos, AIDS ir kosmoso tyrimo srityse.

5. Reformuoti švietimo sistemą, remiantis Humboldtto švietimo sistema, skatinant kūrybinį mąstymą naujausiu gamtos mokslių srityje.

6. Palankia mokesčių sistema skatinti mažas ir vidutines žemės ūkių ir pramonės įmones.

7. Taikyti dvejopą kreditų sistemą: mažų palūkanų (2-5 procentų) ilgalaikėms statybų, prekybos ir gamybos investicijoms, didelių palūkanų - negamybėms investicijoms.

8. Įkurti Europos nacionalinių bankų naujų kreditų sistemą (apie keletą milijonų markių per metus) obligacijų forma, naudojant juos išskirtinai kapitalinėms gamybinėms investicijoms.

Susidarius tokiai unikalai istorinei galimybei, grūvant "geležinei uždangai", reikia tokius neįprastus žingsnius, kaip VFR Bundestago įstatymu, keičiančiu privačias kreditų monopolijas.

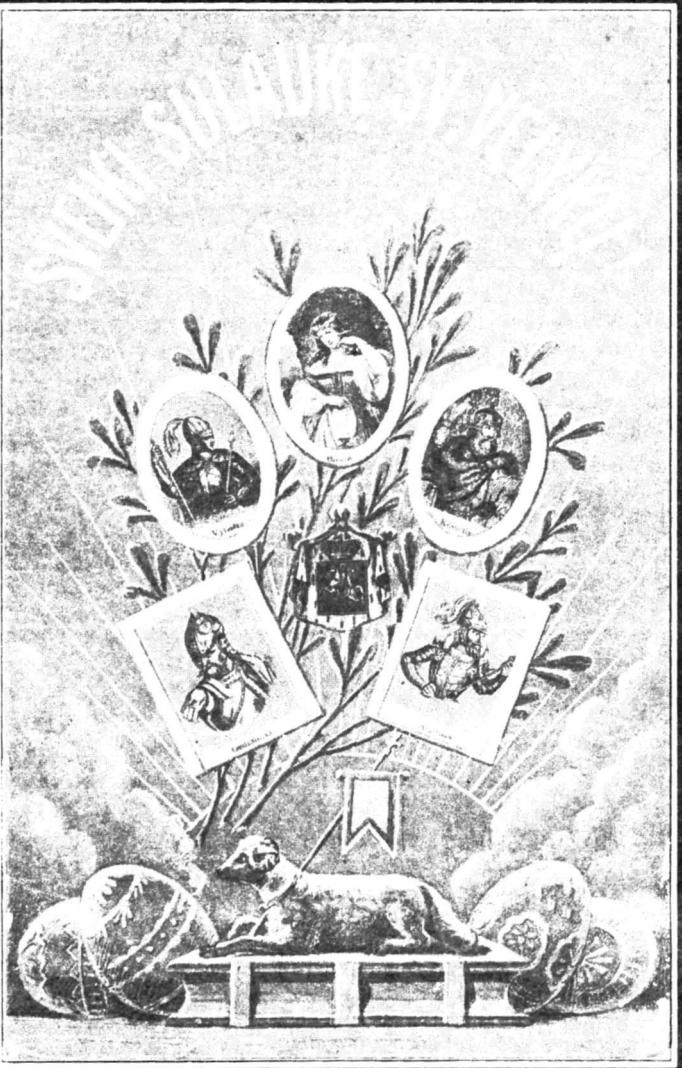
Europos šalių vyriausybės, pasinaudodamos šia programa, sudarys salygas didelėms privačioms investicijoms. Daug bedarbių ir aukštėsnes kvalifikacijos darbininkų galės sėkmungai įsidarbinti. Pragyvenimo ir technologijos lygis pasiekė ne tik Vakarų Europos lygmieni, bet galėtų pradėti kurtis ir naujos gamybos šakos.

"Produktivaus trikampio" plano realizavimas yra ne tik vienintelė Rytų Europos ir naujų Vokietijos struktūrų ekonomikos atkūrimo priemonė, bet ir vienintelė galimybė taikiai pereiti nuo totalitarizmo prie laisvos visuomenės Tarybų Sajungoje, nesukeliant pilietinio karo.

Be to, toks ekonomikos stebuklas Europoje būtų vienintelis būdas atgaivinti pasaulio ekonomiką ir realizuoti dešimtmeečių senumo pažadus - ugdyti visas tautas.

Vietoj angl.-amerikiečių skelbtos "naujų pasaulio tvarkos", kuri turėtų įsigalėti po karo, mes siekiame naujus ekonomikos, kuri garantuoja taiką ir kiekvienai tautai vienodas ekonominės ir socialinės plėtotės galimybes.

Ši Vytauto Didžiojo karo muziejaus fondų

Nepalūžęs

Norėčiau papasakoti apie buvusį Kauno muzikinio teatro vyriausiąjį režisierių Stasio Caikauską, kuris pokaiko metais vadovavo šiam teatrui. Tai plačios erudicijos ir didelių sumanymų žmogus, tačiau visų užmirštas. Apie jį niekas nekalbėjo ir nerašė. Tik praėjusias metais buvo labai trumpai iš kulklių pranešta, kad mirė Stasys Caikauskas. Po lagerio jam nebuvo leista gyventi Kaune, tad įsikūrė buv. Kapsuke. Cia sutelkė geriausias teatruo pajėgas. Buvo vaidinama ne blogiau už didžiajų miestų - Kauno, Vilniaus, Klaipėdos aktorių. Tačiau, vadovaujant stagnatoriams, Kapsuko teatras buvo uždarytas. Tada geriausi aktorių perėjo į Panevėžio dramos teatrat - Banionis, Babauskas, Miltinis ir kt. Visi jie buvo Stasio Caikausko auklėtiniai.

Pokario metais vadovaudamas Kauno muzikinio teatro kolektyvui, Stasys Caikauskas pastatė pačias geriausias operetes - Kalmano "Siiva", "Maricą", "Grafa Liuksemburgą", "Linksmąją našlę". Aktoriai tada dar nebuvu profesionalai, bet vaikino tikrai

geriau, kaip dabar. Nebuvo rūbų, nebuvo tinkamos materialinės bazės, bet buvo entuziazmas. Buvo Stasio Caikausko užburiantis žodis, aukšta meninė kultūra bei profesinis lygis. Operetėse vaidinė aktoriai - Vytautas Rimkevičius, Andrijevas, komikai Stanėvičius ir Mikalauskas, solistės Stacaitė, Kuodubaitė, nepakeiciama "Marica", vėliau Garunkštė, aktoriai darbuojant Bacevičius, Balsevičius, Duršliokas ir kiti tikrai liko nepamirštami. Stasys Caikauskas 1948-1949 metais prie Kauno muzikinio teatro buvo suorganizavęs teatro studiją. Konkurso keliu buvo atrinkti jauni gabūs vaikinai ir merginos ir norėta rengti profesionalius aktorius. Tačiau tuometinė valdžia nepalaikė Stasio Caikausko, dėstytojams nebuvu mokamas atyginimas, ir studija buvo uždaryta.

Etu šios studijos dalyvis ir viska puikiausiai pamenu. Norėčiau, kad atsilieptų buvę šios studijos dalyviai. Būtų įdomu susiūlti, reikėtų paminėti Stasio Caikausko mirties metines. Jis palaidotas Marijampolėje.

Liudas BALICKAS

TAURAGĖ. Kovo 2 d. įvyko Politinių kalinių ir tremtinių sajungos Tauragės skyriaus konferencija. Dalyvavo apie 360 žmonių. Buvo ir svečiai - iš Vilniaus A. Terleckas, J. Gelažius, atstovai iš Kauno, Jurbarko, Šilalės. Pirminkavo politinis kalinis Pijus Maksimavičius. Aptarti skyriaus darbai ir visų rūpesčiai.

JONIŠKIS. Kovo pradžioje įvyko Politinių kalinių ir tremtinių sajungos Joniškio skyriaus susirinkimas. Dalyvavo bendro likimo broliai ir seserys tremtiniai ir rajono išrinktas Lietuvos AT deputatas Gintaras Ramonas, visų labai pagarbiai sutiktas. Susirinkimą pradėjo tarybos narys Albertas Stočkus. Apie sunkias Lietuvos dienas kalbėjo tarybos narė Vlada Mačiulytė. Prisiminimais dalijosi Juozas Jarulis, Augustinas Tarvydas ir kt. Tylos minute buvo pagerbtai Sausio 13-osios žuvusieji, skambėjo "Tautinė giesmė". Buvo renkamos aukos Nepraklausomybės gynimo fondui: Laimutė ir Romanas Mačerinskai paaukojo net 1000 rub., Anelė ir Juozas Šliaiūnai - 300 rub., Vlada Mačiulytė - 100 rub. ir kt.

Lietuvos AT deputatas Gintaras Ramonas padėkojo susirinkusiems už rimtį ir susikaupimą ginant Parlamentą ir kitus pastatus Vilniuje, už aktyvų dalyvavimą vasario 9 d. gyventojų apklausoje, palinkėjo ryžtingu darbu siekti tikslų.

DRUSKININKAI. Kovo 11 d. "Lietuvos" sanatorijos salėje įvyko iškilmingas Nepraklausomybės atkūrimo sukakties minėjimas. Jame dalyvavo miesto visuomenė, vadovai, svečiai. Minėjimą atidarė ir kalbėjo Politinių kalinių ir tremtinių sajungos Druskininkų skyriaus pirmininkas A. Juška, sveikinimo žodži tarė miesto meras V. Vaikšnoras, savivaldybės pirmininkas Z. Streikus.

Iškilmėse skambėjo kanklės, tautinės dainos, sukosi poros, liejosi eilėraščių posmai, kuriuos skaitė buv. politinė kalinė I. Navarackienė ir mokytojas V. Vaikšnoras. O jungtiniis muzikos mokyklos vaikų ir buvusiu tremtinių bei politinių kalinių choras džiugino ne tik savo repertuaru, bet ir dvasią, jungiančią mūsų kartas.

KAUNAS. Kovo 13 d. Valstybinė avalynės įmonė "Lituanica" geriausiu metų rašytoju išrinko buvusį politinį kalinį Liudą Dambrauską už jo memuarų knygą "Gyvenimo akimirkos".

Laureatas apdovanotas "Lituanicos" literatūrine premija.

Jono IVĀŠKEVIČIAUS nuotrauka

ATSILIEPKITE!

Jonas VAJĒGA, Prano, g. 1901 m. Suimtas 1941 m. birželio 14 d. Vilniuje, Aušros vartų g. 15. Kalėjo Sevurallage, Gori ar Gari km. Reabilitacijos pažymoje nurodyta, kad mirė Sevurallage 1942 m. kovo 13 d. Žinancių apie jo likimą ieško duktė Jona Marciukienė, 234930 Anykščiai, K. Būgos 39, tel. 51835.

Leonas VIRKETIS, g. 1922 m., Kaune, moksleivis, dirbo pogrindje, padėdavo partizanams. Suimtas 1940 m. prieš Kalėdas Kaune, Žemaičių g. Jo ieško brolis Jurgis, gyv. Kanadoje. Žinių apie Leoną Virketį laukia Albina Stukienė, Kaunas, V. Putvinsko 54-4, tel. 225802 ir Laima Vasaitienė, Šiauliai, Mickevičiaus 2-10, tel. 30518.

Benediktas CVIRKA, Simo, g. 1889 m., Kauno apskr., Veliuonos valsč., Klangių km., valsčiaus viršaitis. Suimtas 1944 m. rugpjūčio 2 d. Reabilitacijos pažymoje nurodyta, kad mirėties nuosprendis įvykdytas. 1945 m. kovo 29 d. Ką nors daugiau žinancių ir palaidojimo vietos ieško duktė Salomėja Cvirkaitė, 233043 Kaunas, Vairo 11-44, tel. 716642.

Klemas KEKYS, Klemo, g. 1908 m. Mažeikių raj., Židikių valsč., Astėikių krm. Suimtas 1945 m. pabaigoje. Teistas 1946 m. karinio tribunolo 10-čiai metų Kemerovo srt., Prokopjevsko m. Kalėjo Kiselevsko m. kalėjime. Ten ir mirė 1952 m. Daugiau žinių laukia Vaclovas Kekys, Kaunas, Estų 31.

Pranas PAŠKEVIČIUS, Jurgio, g. 1912 m., kalvis. Suimtas 1946 m. Paskutinė įkalinimo vieta Vorkutos srt., Uchta, šachta Nr. 3. Ten ir mirė 1952 m. vasario 2 d. Pažinojusį P. Paškevičių ieško Marija Bystrienė, Kaunas, Vytauto pr. 60-23, tel. 222338.

Ieškomos Panevėžio raj., Bernoniu miško eigulio dukterys Benė ir Zina (pavardės nežinomas). 1946 m. keletą mėn. jos su Elena Valiušte gyveno Žemės ūkių akademijos bendrabutyje. Jų ieško Elena Valiušte-Sveistienė, 235125 Radviliškio raj., Baisogala, Pergalės 5-33, tel. 55708.

Atitaisymas. "Tremtinio" Nr. 5/38, 1 psl. Stepono Vygando straipsnyje "Resistencija Plietu Žemaitijoje" paraša po nutrauka skaityti: "Tauro" apygardos partizanal, 1949 m. Centre A. Grybinas-Faustas.

Redaktorė Vanda PODERYTĖ,
lit. redaktorė Ona BALČYTIENĖ,
techninė redaktorė Birutė OKSAITĖ

TREMTINYS

1991 m. kovo 20 d. Nr. 6(39). SL 289. Kaina 25 kap.
Mūsų adresas: 233000 Kaunas, Donelaičio 70^b, tel.
209530

Redkolegija: Liudas DAMBRAUSKAS, Algirdas MARKŪNAS, Natalija PUPEIKIENĖ, Dalia KUODYTĖ, Juozas ENČERIS, Alfredas SMAILYS